

Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Nowe wymiary współpracy polsko-litewskiej: zaawansowane technologie dla bezpieczeństwa i innowacyjna gospodarka

Nowy rząd Litwy zapowiada kontynuację partnerstwa strategicznego z Polską w celu zapewnienia bezpieczeństwa regionalnego. W kontekście trwającej wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz wyborów prezydenckich w USA relacje te mogą nawet stać się jeszcze bliższe. W kolejnych latach obszary współpracy polsko-litewskiej zostaną poszerzone o innowacyjny przemysł obronny i zastosowanie nowoczesnych technologii w gospodarce.

Nowe technologie dla bezpieczeństwa. W najbliższych latach bezpieczeństwo pozostanie najważniejszym obszarem współpracy między Polską a Litwą ([„Komentarze IEŚ”, nr 1074](#)). Państwa kontynuują wzmocnianie narodowych zdolności obronnych – w planach na 2025 r. uwzględniono odpowiednio 186,6 mld zł w przypadku Polski (43,32 mld euro; 4,7% PKB) oraz 2,5 mld euro (3,03% PKB) w przypadku Litwy.

Niezależnie od konfiguracji na krajowych scenach politycznych, utrzymana zostanie intensyfikacja stosunków na linii Wilno – Warszawa – Kijów. Dotychczasowa pomoc Litwy dla walczącej Ukrainy wyniosła 1,64% PKB (w przypadku Polski to 0,65% PKB; Kiel Institute), a Wilno zobowiązało się do kontynuowania tego wsparcia na poziomie 0,25% PKB rocznie. Litwa i Polska podpisały także bilateralne porozumienia o bezpieczeństwie z Ukrainą: Litwa – w czerwcu, a Polska – w lipcu 2024 r. Umowy przewidują regularne spotkania w ramach dialogu strategicznego w kwestiach związanych z obroną Ukrainy, a także zapewnienie jej wsparcia militarnego, humanitarnego i finansowego, wzmocnienie stabilności gospodarczej i energetycznej Ukrainy oraz odporności społecznej, wspieranie Ukrainy w dążeniu do NATO i członkostwa w Unii Europejskiej. We wrześniu w Kijowie odbyło się ukraińsko-litewskie Forum Przemysłu Obronnego, którego rezultatem było podpisanie memorandum o współpracy obronnej. Litwa i Ukraina deklarują współpracę w zakresie produkcji dronów (lądowych i morskich) oraz elektronicznych systemów walki (polegających na rozpoznawaniu i zakłócaniu zagrożeń w systemach łączności oraz obronie przed nimi), a także rozwijanie zdolności w zakresie produkcji amunicji, materiałów wybuchowych i pocisków w obu państwach oraz inwestowanie w badania naukowe w sektorze obronnym. Litwa ponadto zobowiązuje się zapewnić Ukrainie prawo pierwszeństwa w zakupie litewskich produktów, komponentów i materiałów obronnych. W 2025 r. na Litwie ma się rozpocząć budowa ukraińskiej fabryki materiałów wybuchowych RDX, wykorzystujących nowe technologie, które pozwalają na szybki czas detonacji i wysoką moc wybuchu. Z kolei podczas polsko-litewskiego Forum Biznesowego Sektora Obronnego, z udziałem prezydentów Polski i Litwy, oba państwa podpisały memorandum o współpracy przemysłowej w dziedzinie cyberbezpieczeństwa. Od 2023 r. Polska, obok USA, Ukrainy i Gruzji, jest członkiem Regionalnego Centrum Cyberobrony na Litwie, powstałego w 2021 r. i ukierunkowanego na prowadzenie analiz w zakresie zagrożeń w cyberprzestrzeni.

Polska i Litwa już rozpoczęły wspólne inwestycje w przemyśle obronnym, a kierunek ten w kolejnych latach będzie kontynuowany. W lipcu 2024 r. oba państwa zapowiedziały wspólny zakup mobilnych systemów obrony powietrznej krótkiego zasięgu Piorun. Ponadto w listopadzie litewska Agencja Innowacji zainicjowała międzynarodowy program badań naukowych i eksperymentalnych prac rozwojowych, którego celem jest pomoc krajowym firmom zbrojeniowym w realizacji projektów z partnerami w Polsce. Podczas wspomnianego wyżej polsko-litewskiego Forum Biznesowego Sektora Obronnego uzgodniono także powstanie laboratorium technologicznego, będącego dwustronną platformą współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie innowacji obronnych.

Polska i Litwa, wspólnie z pozostałymi państwami bałtyckimi, Finlandią i Norwegią zapowiedziały również stworzenie tzw. „muru dronów”, w którym bezałogowe statki powietrzne będą wykorzystywane do ochrony zewnętrznych granic państwowych. Wzmocnienie obrony powietrznej jest bowiem dla Litwy jednym z najważniejszych zadań w sferze obrony. Niedawny program litewskiego MON, tzw. litewski ekosystem dronów, obejmuje finansowanie kursów dla operatorów dronów, utworzenie rejestru operatorów dronów, zachęty dla litewskich producentów dronów oraz tworzenie klubów dronowych.

Innowacyjna gospodarka. W kontekście agresji Rosji na Ukrainę gospodarka stała się integralną częścią bezpieczeństwa obu państw. Polska i Litwa stanowią dynamicznie rozwijające się ekosystemy technologiczne, charakteryzujące się innowacyjnością i szerokim wpływem innowacji na sferę społeczno-gospodarczą ([„Komentarze IEŚ”, nr 1062](#)). Polska i Litwa zajęły odpowiednio 39. i 35. miejsce wśród 133 gospodarek uwzględnionych w rankingu Global Innovation Index 2024. Z kolei według raportu European Innovation Scoreboard 2024 Litwa wykazała najwyższy wskaźnik wzrostu w ekosystemie innowacji – o wartości 3,7 p.p. Jest ponadto europejskim liderem w sektorze technologii finansowych (pod względem licencjonowanych firm FinTech; Bank of Lithuania, 2023), a także znaczącym państwem pod względem usług w zakresie wirtualnych aktywów, z 270 przedsiębiorstwami działającymi w tym obszarze, wśród których są podmioty związane z internetową bankowością, płatnościami cyfrowymi, kryptoaktywami czy oprogramowaniem finansowym. Dodatkowo Litwa, z liczbą ponad 1000 start-upów, jest drugim najszybciej rozwijającym się ekosystemem start-upowym w Europie Środkowej i Wschodniej (Dealroom, 2023). Do najbardziej zaawansowanych rozwiązań wykorzystywanych obecnie przez sektor obronności na Litwie należą technologie fotoniczne, inżynieryjne i produkty ICT. Litewskie produkty przemysłu obronnego, takie jak systemy elektrooptyczne i laserowe oraz antydronowe (RSI Europe, Brolis), eksportowane są do państw NATO – Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii i USA – oraz do Izraela i na Ukrainę.

W związku z tym swoistą odpowiedzią na wyzwania ekonomiczne i geopolityczne jest Litewska Przestrzeń Innowacji – instytucja otwarta 9 października 2024 r. przy Ambasadzie Litwy w Warszawie, która ma ułatwić współpracę przedstawicielom litewskiego biznesu i nauki. Istotnym jej wymiarem ma być wspólne pozyskiwanie środków UE na rozwój innowacyjności, badań naukowych oraz przedsiębiorczości.

Wnioski i prognozy. Widoczne w ostatnich latach przewartościowanie polsko-litewskich stosunków bilateralnych jest z jednej strony odpowiedzią na zagrożenia geopolityczne w regionie, a z drugiej – wynikiem bardziej pragmatycznego podejścia obu stron i realizacji konkretnych inicjatyw. Wzrost wzajemnego zaufania ma wpływ na intensyfikację i poszerzanie obszarów współpracy regionalnej. Obok dotychczasowych projektów – politycznych, gospodarczych, energetycznych, kulturalnych – Polska i Litwa inicjują działania w obszarach obronności, rozwoju nowych technologii oraz wymiany naukowej. Celem współpracy jest zwiększenie zdolności odstraszenia, kształtowanie odporności infrastruktury krytycznej i neutralizacja zagrożeń w cyberprzestrzeni, stwarzanych przez Rosję i Białoruś.

Zapowiadana polityka zagraniczna nowego prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa oraz jego deklaracja o zmniejszeniu zaangażowania USA w Europie może paradoksalnie wzmocnić wymiar polsko-litewskich relacji bilateralnych oraz zdynamizować projekty regionalne w obszarze bezpieczeństwa i innowacji, a jednocześnie służyć tworzeniu partnerstw niezbędnych do odbudowy Ukrainy. Oczekuje się więc, że Polska i Litwa będą zwiększać konkurencyjność własnych przemysłów obronnych, a także wspierać ich rozwój poprzez przyciąganie nowych inwestycji i wykorzystywanie innowacyjnych rozwiązań oraz nowych technologii. Powołanie w Warszawie Litewskiej Przestrzeni Innowacji jest więc ważnym krokiem w budowaniu pozycji Polski i Litwy w zakresie innowacji i technologii oraz poszerzaniu obszarów współpracy strategicznej w regionie.

Koncentracja na projektach obronnych i gospodarczych może odwrócić uwagę decydentów od kwestii polskiej mniejszości na Litwie. Rozwój szkolnictwa, pisownia nazwisk zgodnie z oryginałem oraz kształtowanie obiektywnych i profesjonalnych mediów polskojęzycznych na Litwie powinny być w dalszym ciągu przedmiotem zainteresowania i dialogu obu państw w relacjach bilateralnych.